

הסמלית, בנובלה זאת, הוא סיפורה של אום אל-רובאביקה (סוחרת בחפצים משר-משים). אשה זקנה ובודדה זו שוקדת זה שנים על צבירת מזכרות, ומצפה לשובם של בעליהן.

„כלום לא ראית כיצד חולפים על פניך כצל? שואלת היא את המחבר. „גברים ונשים, מעוה ומאהגה המערבית, מרבתי עמוך ונס מכויית, הבאים על הגשר ועובי רים בסימטאות שלנו בדומיה, נושאים עיניהם אל הגזוזטות והחלונות. אהדים נוקשים על הדלתות ומבקשים מהדיררים לאפשר להם להיכנס ולהעיף מבט, או ללגום כוס מים. אחר-כך הם הולכים ב-דומיה, שהרי בתים אלה היו שלהם.“

מאז 1948 קונה אום אל-רובאביקה חפצים ישנים של הפלטיים, היא נוכרת בהם, במיוחד במיוננים ובכרים, ולרוב מוצאת פתקים, שרשרות, סיכות ודברים קטנים אחרים, ששקדה לשמור אותם בתיבה מיוחדת. גם אחרי 1967 היא אצה לקנות הפצייבית של הפלטיים החדשים מהגדה ורמת הגולן, כדי לחפש בהם מזכרות.

והנה בא היום שלאוצרותיה היו דורשים. „שוב אינני לבדי עם אוצרותי. הם חוזרים, חוזרים, שער בנפשוך שהם מבקשים את עזרתי מקץ עשרים שנה!“ ועוד: „יש לי שירים, שנערים הסתירו אותם בתוך ספרים לזמור, יש לי צמידים, יש לי עגילים והרבה גרושים, יש לי לבבות, ובתוכם שתי תמונות: שלו ושלה. יש לי יומנים כתובים בכתב דק ובייטני, ואחרים בכתב עבה ובוטח, ובהם שאלות: מה רוצה ממני? או שצועות: מולדת!“

אום אל-רובאביקה מצפה להחזרת חפציהם אלה לבעליהם. היא מצפה לחידוש הקשר בין העוקרים לבערם.

תעלול בביירות

ב חודש יוני 1967, כשהעולם הערבי נתון היה בועזוע קשה עקב המפלה בשדה הקרב, ישבו אורחים מסועמים בבית-קפה עממי באחד הפרברים של ביירות, ושיחקו שריבש.

רועה פלסטיני חלף עם עדרו על פניו, והם החליטו להתלבש עליו כדי להפיג את שיעמומם. שניים מהם דרשו מלצו להציג את תעודותיו. משלא יכול היה לספק את דרישתם, הם האשימוהו בהשחתת הדשא ואיימו להוליכו למיטרה. החינותיו של הרועה אך הגבירו את קשיחותם, ובינתיים הצליח מישוהו לפלה גדי קטן מתוך העדר. מחזה זה מתרחש לעיניהם המשתאות של זוג צעיר, שיצא לטייל בסביבה. תודות

החב הנמוש באו"ל ירוש הקשר עם העבר, או המסע אל העבר, הוא המוטיב המרכזי ביצירה

הבן הנמוש באו"ל

ה ירוש הקשר עם העבר, או המסע אל העבר, הוא המוטיב המרכזי ביצירה

איברהים בסיפור המסתגנים חורג חנא איבר' הים, בן כפר בענה בגליל, מן השיגרה, מעמיד במרכז העלילה את דמותה של אשה יהודיה, הנותנת מחסה למסתגנים.

להתערבותו של הגבר, מוחזר הגדי לבעליו. האישה פונה או אל החבורה בדבריי-תוכחה: „אינכם מתביישים לאיים על הפלסטיני במסירתו למיטרה, כאשר כולנו אשמים באסונו?“

ואילו בעלה מגיב עליכך באומרו: „כך הפסדנו את המלחמה! המחזה הקטן של היום הוא כבואה למחזה הגדול שאנו חיים אותו!“

זהו תוכן סיפורה של הסופרת העיראקית היושבת בלבנון, ריזו אל-אמור, שערך לתואלו. הוא מצטרף לשורה של יצירות, שבהם ניתנת עדות ליחס האדיש ולזלזול לגבי הפלטיים בעולם הערבי. אך מה שמייחד אותו הוא אופרת-הדיכאון השורה עליו, כאשר בנייהווג יוצאים מביתם בפעם הראשונה לאחר המפלה, כשהם עדיין נתונים בהלם, ומתקשים להאמין שאמנם זהו סוף המלחמה. הסופרת ביקשה להראות את העימות הטראגי בין האמת, שנתגלתה לפתע לעיניהם, לבין האשלייה, שבה היו שרויים עד פרוץ המלחמה.

איפה עכו? איפה עכו?

מות הפליט הפלסטיני הנדרר, ש-הופיעה ביצירתם של סופרים פלטי-טיניים עד למלחמת ששת-הימים, החלה לעניין סופרים ערביים שונים לאחר ה-מלחמה. יצירות רבות, שהופיעו במצרים, בסוריה ובלבנון, מטפלות בנושא הפלסטיני ומנסות להתחקות על תהליך התגבשותו של עם בעל זהות משלו.

הסופר המצרי עבד אדרהמן אדי שרקאווי הקדיש לנושא הפלסטיני מחזה שירי הנקרא מולדתי עכו. העלילה במחזה מתרחשת במחנה-פלטיים בעזה, בשתי תקופות: ערב מלחמת ששת-הימים ול-

דרוויש

אחת הדמויות השנויות במחלוקת בקרב ערביי ישראל הוא מחמד דרוויש, שהטיף נגד עויבת הארץ אך עבר בעצמו, לאחר מכן, לביירות. דרוויש היה מפעילי ר"ח.

פלסטיני אחרת, היא החוזר לחיפה מאת רסאן כנפאני.

ברומן זה, שבו ביקש המחבר להציג את העימות בין ישראלים ופלסטינים קבוי-פליקט גורלי שלם שאל ניתן לפתרון אלא במלחמה, הוא מספר את סיפורם של בני-יוג אשר נטשו את ביתם בחיפה ב-1948, ומאו הם מגוררים ברמאללה. האשה, שנתקפה בהלה, נמלטה על נפשה מהבית, בהותירה אחריה את בנה הבכור, תינוק בן המישה חודשים, מאו נולדו להם בנים אחרים, אבל זכרם של התינוק ושל הבית הנטושים לא חדלו לייסר את מצפונם. לאחר תום הקרבות (30 ביוני 1967 בדיוק!) הם נוסעים ממכונות לחיפה. הם מגיעים אל ביתם, ומגלים לתדהמתם שלא נשתנה בו דבר. אשה בגיל העמידה מקבלת את פניהם, מכניסה אותם לסאלון המרוהט באותם רהיטים שלהם, ומספרת להם שהיא ובעלה המנוח הם מניצולי אושוויץ, אשר עלו ב-1948 והסוכנות הציעה להם את הבית והתינוק.

השיחה בין השלושה מתנהלת במקוטע,

רסאן כנפאני

מגדולי הסופרים הפלסטיניים, היה אישיות פוליטית לוחמת, דובר החזית העממית לשיחרור פלסטין של ג'ורג' חבס. בעיטור זה, שפורסם אחרי שנהרג בפצצה ישראלית בביירות, הוא מופיע (משמאל) ליצוד של קרו אוקאמוטו ודמות שליית שהיא, כנראה, יאסר עראפאת. בסיפור החוזר לחיפה הוא מגלה הבנה לאשה היהודיה מניצולי אושוויץ, שאימצה את הילד הערבי הנטוש, אך מגיע למסקנה שאין פיתרון לסיכסוך מלבד המלחמה.

בעלה: דעתנו הוסחה ממנו. בגלל הקניות. קללת אלוהים עלינו. (חאזם מופיע, האשה פותחת בזעקות.) האשה: איפה הילד שלי? איפה הילד שלי?

חאזם: איפה עכו? איפה עכו? גבר (מחיש צעדי): אנחנו בעזה! מה לנו ולעכו?

חאזם: עזה נהייתה שוק. סוחר 2 (נמלט): מדוע לא עוצי רים את המשוגע הזה?

חאזם: כולנו עצורים! / הסוחר עזר בכלא האינטרסים שלו, / כלל הזהב של התאוות; / העני עצור בפי חד, / האנשים הפשוטים הם קורבנות הסלף, / אחרים שרויים בחלומות / ואני שרוי בכאב / ואילו הפוליטיקאים שלכם שרויים בהזיות!

אחריה, מעניין כאן החלק הראשון של המחזה, שבו מתאר המחבר את מסכת הנגישות של השלטון המצרי כלפי הפלטיים: התנכלויות מישטריות, חקירות ועינויים, עקירת ציפורניים וכו'.

בעוד הפלסטינים דורשים כוננות, כדי לקדם את פני המלחמה, באים תיירים ממצריים כדי לקנות סחורות במחיר זול. תמונת השוק מבליטה במיוחד את הניגוד בין תודעת המציאות החדורה בשורות הפלטיים, לבין השאננות של התיירים הבאים מהמטרופולין:

גבר 6: כאן נתקפים הבריות שיי געו'קניות. זה מפחיד, כמו מגפה.

גבר 7 (תוך כדי הילוך): צאנו ה- מצרי שולט בסני.

חבר שלו: שארם-אל-שייך חזרה אלנו!

חבר שני: לא ידענו שאבדה לנו. עכשוונו יודעים שהיא שבה אלנו.

גבר 7: אל תשימו לב למה שאומי רים בעלי הכוונות הרעות.

חבר 1: אנו במצב מלחמה. אל תחזירו ספקות לליבותינו, זה לא יעזור.

גבר 7: זה עלול לעזור לאויבים.

גבר 6: נקנה טפטה לסוסו, ונחזור.

אשה 5: הילדה תתהתן באחד ה- ימים. צריך להתכונן.

גבר 6: כשיבוא יום זה, נבוא שוב לעזה.

רסאן (דמות פלסטינית): אתמול שיחררו את כל האסירים.

מוקבל (דמות פלסטינית): באוויר ריח אבק-שריפה.

רסאן: המלחמה תפרוץ במהרה.

מוקבל: מתי?

רשיד (דמות פלסטינית): היא עלו- לה לפרוץ בכל שעה.

(קולו של חאזם עולה מעבר האוה- ליס.)

חאזם: מולדתי עכו! מולדתי עכו! בחורה: נחזור מייד לבית-המלון.

גבר: את פוחדת מהזקן המטושטש הזה, ששר כל הזמן במחנה הפלטיים?

אשה 1: אתמול חזרתי איתנו.

אשה 2: הוא רדף אחרינו.

גבר 6: הוא מפריע לאנשים ומת- נפל על הקוונים.

(קולו של חאזם:)

חאזם: מולדתי עכו, מולדתי עכו! אשה (מבוכה): איפה הילד שלי? הוא יחטוף את הילד שלי!

במקום אחר מביא המחבר שיר, שחובר בידי הפלסטינים בבית-הכלא. בשיר הזה נאמר בין השאר:

אני כאן טרף לטראגדיה, האויב מני קב את חזינו, והידידים מקרעים את גבינו. / או לנו! / או לנו! / מדוע תתפסו אותנו והריכם עוזרנו! / תנו נשק לגברים ולנשים שלנו, להגנה כש- יתקפו!

מי אתם? אתם כאן החומה שלנו, / ואנו כאן החומה שלכם. / אל תחרטו את חומותיכם! / היתכן שבידי ימינכם תכה בנו ישראל? / הריכם מהרסים את מיבצרים ומבצרים את אויבנו ואויבכם! באמצעות שירים אלה והרפליקות המקור טעות בתמונת השוק, מבקש המחבר להוקיע את שאננות החברה הערבית ערב המיל-חמה, ולהעלות על נס את נסיונם של הפלסטינים להתגייס למלחמה בישראל. אופיינית העובדה שמיד אחרי המלחמה וכיבוש עזה בידי צה"ל, עוברים הפלטיים במחזה למאבק מזויין, וקוצרים הצלחות לרוב.

חבילה במקום תינוק

מחזה דומה במיבנהו, ובמידה מסוי יימת גם בעלילתו, הוא מחזהו של המשורר הפלסטיני חושב עזה, מועיץ במינס, שמשון ודיללה.

גם כאן מחולק המחזה לשתי תקופות, לפני ואחרי המלחמה. ביצירה זו ניסה המחבר לפתח את רעיון המכונת התקועה (המשך בעמוד 46)